

Naziv predmeta: **Povijest**

Nastavna cjelina: **Prilike u svijetu od 1945. do 1989.**

Nastavna jedinica: **Detant i politika nesvrstanosti**

Razred: **IV. razred - opća gimnazija**

POLITIKA NESVRSTAVANJA

→ Pojam "*Nesvrstani*" je prvi upotrijebio indijski premijer **Džavaharlal Nehru** tijekom svog govora 1954. u **Colombu** (Šri Lanka). Nehru je u tom govoru opisao pet osnovnih zakona koji su korišteni kao vodilje u kinesko - indijskim odnosima, a koje je prve smislio ondašnji kineski premijer **Zhou Enlai**. Nazvani "*pet principa miroljubive koegzistencije*". Ovi će principi poslije poslužiti kao **osnova Pokreta nesvrstanih**

Tih pet principa su:

- uzajamno poštovanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta
- uzajamno nenapadanje
- uzajamno nemiješanje u unutrašnje poslove
- jednakost i uzajamna korist
- miroljubiva koegzistencija

→ podrijetlo *Pokreta nesvrstanih* se može pratiti do konferencije održane u **Bandungu** (Indonezija) 1955. Svjetski nesvrstani narodi su izrazili svoju želju da ne budu uvučeni u ideološke sukobe **Istoka i Zapada** u **Hladnom ratu**. Bandung je bio značajna **prekretnica** za razvoj pokreta kao političke organizacije. Već sljedeće godine, potpisivanjem **Brijunske izjave**, *Pokret nesvrstanih je službeno postao svjetska organizacija*

→ šest godina kasnije, **u rujnu 1961.**, uz veliku zaslugu **Josipa Broza Tita**, održana je **prva službena konferencija** Pokreta nesvrstanih. Uz **Tita i Nehrua**, drugi istaknuti svjetski lideri koji su sudjelovali u stvaranju Pokreta nesvrstanih su egipatski **predsjednik Gamal Abdel Nasser** i njegov indonezijski kolega **Sukarno** te predsjednik neovisne Gane **Kwame Nkrumah**

→ Pokret je izgubio kredibilitet tijekom sedamdesetih kada je **kritiziran** da u njemu postoje **dominantne države** i one koje su **prijateljske Savezu Sovjetskih Socijalističkih Republika**. Dok su vođe poput **Tita, Nassera, Sukarna** ili **Nehrua** mogli predstavljati ideologiju nesvrstanosti, vođe poput **Fidela Castra** su kompromitirali cijeli projekt

POLITIKA DETANTA

→ nuklearno naoružanje nakon **prve atomske bombe** postaje sve razornije, tako da **SAD** posjeduju **hidrogensku bombu** od 1952., a vrlo brzo i **Rusi** objavljuju da imaju takvu bombu. Obrana od **nuklearnog oružja** bila je relativno efikasna na početku, jer su atomske bombe mogle biti isporučene samo strateškim bombarderima, koje se moglo **srušiti** prije nego stignu do svog **cilja**. Stvari se mijenjaju kada je **znanost** omogućila **proizvodnju interkontinentalnih raketa**, mogle su se **ispaljivati** sa kopna, mora, pa i ispod mora, a protiv njih **ne postoji** prava **obrana**.

→ **američki vojni stratezi** tada razvijaju teoriju obrambene mogućnosti poznate kao **MAD** (Mutual Assured Destruction – obostrano zajamčeno uništenje), a koja se temelji na pretpostavci da svaka sila koja započne nuklearni rat mora također računati na teške posljedice. Za **ostvarivanje MAD** strategije potrebna je **izjednačenost** nuklearnih snaga. Početak međusobnog dogovaranja počeo je **Kubanskom raketnom krizom**, kada su svi shvatili koliko su bili blizu **rata i uništenja**, a **Kennedy i Hruščov** pokazali su se **dovoljno pametnima** da to **izbjegnu**

→ praktično **ostvarenje** politike detanta počinje **Moskovskim ugovorom 1963.**, kada su se **SAD, V.B. i SSSR** dogovorili o **ograničenju** nuklearnih pokusa, te se dozvoljavaju samo podzemni. Sa svjetske političke scene **1963. i 1964.** nestaju **začetnici** detanta, **Hruščov i Kennedy**, a dodatno zahlađenje odnosa među super-silama nastaje i zbog **Vijetnama**. Tek nakon dugih pregovaranja u **Helsinkiju** od 1969. 1972. potpisan je **SALT – I** (Strategic Arms Limitation Talks), a potpisali su ga predsjednici **Richard Nixon i Leonid Brežnjev** (u Moskvi).

→ velike zasluge za politiku detanta imao je **kancelar Zapadne Njemačke, Willy Brandt**, koji je poznat po svojoj tzv. "**Ostpolitik**", kojoj su glavne karakteristike diplomatsko **približavanje Istočnom Bloku**. Svijet je zadivio kada je **kleknuo** ispred grobova **žrtava nacizma** u Varšavskom getu i zamolio za **oprost**. Uspostavio je diplomatske odnose s **Istočnom Njemačkom** i priznao njemačke istočne granice na **Odri i Nisi**

→ u sklop politike detanta ulazi i **obnova odnosa** između **SAD i Kine** 1971., poznata kao tzv. "**ping-pong diplomacija**", a **Kina** od tog trenutka ulazi u **Vijeće sigurnosti UN-a**

→ Gužva na **Bliskom Istoku** 1979. uzrokovala je novo zahlađenje odnosa između **Amerikanaca i Rusa**, baš u trenucima kada su **Jimmy Carter i Leonid Brežnjev** u **Beču**

dogovarali **SALT – II**, naime Khomeinijev režim u Iranu napao je **američku ambasadu** u **Teheranu**, a neki krugovi u SAD su za to **optuživali** i **Ruse**, a Rusi su iste godine krenuli u akciju u **Afganistanu**, pa je američki Kongres **odbio** ratificirati **SALT – II**

→ početkom 80-ih za vrijeme predsjednika **Ronalda Reagana**, SAD kreće u **najskuplju** avanturu vezanu za **naoružanje i hladni rat**, tj. proizvodnju obrambenog sustava koji bi neutralizirao atomski napad, a **MAD** strategija bi postala **suvišna**. Rezultat je **SDI** (Strategic Defense Initiative), poznatija kao **"Ratovi zvijezda"** jer predviđa i **svemirska satelitska oružja** koja bi **uništavala** ruske rakete **laserskim zrakama**

→ **Hladni rat** se bliži svome **kraju** od **1985.** kada na čelo SSSR-a dolazi **Mihail Gorbačov**, koji je **spremniji** na popuštanje ponajviše zbog **nemogućnosti** Rusa da financijski podnose **daljnju** trku u **naoružanju**

KATOLIČKA CRKVA KAO ZAGOVORNIK MIRA U SVIJETU

→ veliku ulogu u prevladavanju napetosti i u očuvanju mira u svijetu ima Katolička crkva i njezin vrhovni poglavar – papa. Očuvanju mira u svijetu pridonijeli su svojim velikim zaslugama papa **Ivan XXIII.**, **papa Pavao VI.** i **Ivan Pavao II.**

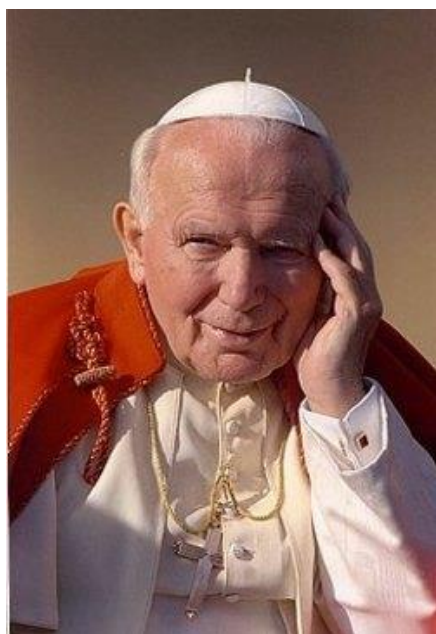
- **Papa Ivan Pavao II.**; enklitika **Otkupitelj Čovjeku** (zastupa kršćanski humanizam)
- **Papa Ivan Pavao II.**; zalaže se za suradnju kršćanskih i nekršćanskih crkvi
- **Papa Ivan XXIII.**; enklitika **Mir na zemlji** (u kojoj iznosi potrebu razumijevanja i pravednu nagodbu). Papa smatra da je jedan od bitnih problema za očuvanje mira u svijetu **razoružanje**

Predvodnici politike nesvrstanosti; Nehru, Kaunda, Naser, Sukarno i Tito

Willy Brandt u Varšavi 1970. kleči pred spomenikom žrtvama Varšavskog geta

papa Ivan Pavao II.